

KS. HENRYK WITCZYK

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

henwit@kul.lublin.pl

Prawda Pisma Świętego jako owoc natchnienia

Czym jest prawda Pisma Świętego? Odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa z dwu zasadniczych powodów. Pierwszym z nich jest jego wyjątkowy status. Biblię tworzą przecież księgi, które są kompozycjami literackimi, ale mają silny związek z historią, a ich głównym bohaterem jest Bóg. Druga trudność polega na tym, że tak w filozofii, jak i w teologii formułuje się wiele teorii dotyczących pojęcia prawdy. Wystarczy je tu tylko wyliczyć:

- klasyczna teoria: prawda jako „adaequatio intellectus et rei”;
- teoria ujmująca prawdę jako „a-letheia” (odsłonięcie się bytu, jako to, co się pokazuje z samej istoty danego bytu);
- koherencyjna teoria prawdy, w której decydujące znaczenie odgrywa brak sprzeczności i zgodność systemu;
- intersubiektywna i konsensualna teoria prawdy, w której zwraca się uwagę na praktyczny wymiar języka i podkreśla, że prawda w ogromnej mierze zależy od sytuacyjnych kontekstów, w których jest wypowiedzana.

W gruncie rzeczy dwie pierwsze teorie opisują pojęcie prawdy; trzecia teoria wskazuje na kryteria, jakie poznana prawda winna spełniać, a czwarta teoria podkreśla znaczenie sposobu znajdowania prawdy.

Na przestrzeni ostatniego półwiecza różnie definiowano to, co w gruncie rzeczy jest prawdą Biblii. Warto dla całości obrazu przytoczyć najważniejsze z dotychczasowych ujęć.

1. Przesoborowe debaty na temat prawdy Pisma Świętego

Prawda całej Biblii. Norbert Lohfink zwraca uwagę na to, że charyzmat natchnienia tak działał w licznych osobach zaangażowanych w procesie powstawania ksiąg, a ostatecznie całego kanonu, że prawdę wyrażają księgi w ich ostatecznym kształcie. Co więcej, przesłanie każdej księgi należy odczytywać w kontekście całego kanonu. Pojedynczym tekstem, nawet księgom w oderwaniu jedna od drugiej nie można przypisywać absolutnej bezbłędności¹.

Prawda o zbawieniu. Od XIX wieku zwracano z kolei uwagę, że prawda Biblii dotyczy zbawienia. Należy w niej odróżniać to, co ma związek ze zbawieniem człowieka i ludu Bożego, od tego, co jest uwarunkowane czasem, światopoglądem, kulturą. Ale w takim ujęciu nasuwa się wiele problemów: gdzie umieścić wyobrażenia o ekspiacyjnej śmierci Jezusa (w Liście do Hebrajczyków mocno związane z żydowskim powygnanym rytuałem Dnia Przebłagania *Jom Kippur*). Jak rozumieć starożytny obraz świata w biblijnym nauczaniu o stworzeniu? Jak rozumieć brak nauki o zmartwychwstaniu w większej części Starego Testamentu?

Prawda semicka czy prawda grecka? Podczas Soboru Watykańskiego II Otto Loretz próbował przekonywać, że należy rozróżnić między prawdą semicką i prawdą grecką.

Według niego hebrajskie słowo *’emet* jest w Biblii pojęciem religijnym i egzystencjalnym, i oznacza wierność. Wynika to przede wszystkim z takich zwrotów jak „czynić dobro i prawdę” (Rdz 47, 29 – w przekładzie zrozumiałym: „dać dowód miłości i wierności”; Joz 2, 14 – „okazać życzliwość i wierność”), „czynić prawdę” (2 Krn 31, 20: „postępować uczciwie”; Ez 18, 9: „zachowywać się zgodnie z prawami Boga”), „chodzić w prawdzie” (1 Krl 2, 4; 3, 6; 2 Krl 20, 3; Iz 38, 3: „postępowałem wobec Ciebie wiernie”). Tłumaczone na język grecki i dla człowieka z mentalnością grecką są one niezrozumiałe. Jedynie przekład rzeczownika *’emet*

¹ Por. N. Lohfink, *Über die Irrtumlosigkeit und die Einheit der Schrift*, „Stimmen der Zeit” 174 (1964), 161–181.

jako „wierność” (jak w Biblii Tysiąclecia) czyni je zrozumiałymi. Tak więc prawda semicka opisywana głównie jako *emet* Boga jest rozumiana jako wierność (*emunah*) Boga względem Przymierza i w stosunku do ludu Przymierza². Przeciwnieństwem tak rozumianej prawdy nie jest błąd, lecz kłamstwo i niewierność.

W mentalności greckiej natomiast prawda związana jest z istotą (*ousia*) albo naturą (*physis*) rzeczywistości lub faktów dostępnych dzięki działaniu intelektu, które nazywa się poznawaniem (*noein*). Jej przeciwieństwem jest błąd.

Prawda semicka z natury swej ma charakter religijny – odwołuje się do wiary i wymaga wierności na poziomie posłuszeństwa Przymierzu.

Prawda grecka z istoty swej ma charakter świecki i jest wyzwaniem dla rozumu, który winien ją poznawać.

Jednak tak mocne przeciwstawienie prawdy semickiej prawdzie greckiej nie znajduje głębszego uzasadnienia w samej Biblii. Wnikliwa analiza całego procesu rozwoju pojęcia prawdy w Piśmie Świętym prowadzi do przesunięcia akcentu z wierności na objawienie.

2. Soborowe ujęcie prawdy Biblii

Według Soboru Watykańskiego II to Bóg i Jego plan zbawienia ludzi jest treścią objawienia. Już w pierwszym rozdziale Konstytucji o objawieniu Bożym *Dei Verbum* czytamy: „Spodobało się Bogu w swej dobroci i mądrości objawić siebie samego i ujawnić nam tajemnicę woli swojej (por. Ef 1, 9), dzięki której przez Chrystusa, Słowo Wcielone, ludzie mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się uczestnikami boskiej natury (por. Ef 2, 18; 2 P 1, 4)” (nr 2). A nieco dalej ta sama konstytucja stwierdza, że Biblia pełni rolę służebną w zakresie przekazywania objawienia (por. konst. *Dei Verbum*, 7–10), a zatem również główną treścią – prawdą Biblii jest Bóg i Jego plan zbawienia.

Soborowa Komisja Teologiczna w trakcie redakcji konst. *Dei Verbum* usunęła z tekstu pierwotne wyrażenie „prawda zbawcza” (*veritas salutaris*),

² O. Loretz, *Die Wahrheit der Bibel*, Freiburg im Breisgau 1964.

wprowadzając dłuższą formułę: „prawda, jaka z woli Bożej miała być przez Pismo Święte utrwalona dla naszego zbawienia” (*veritatem quam Deus nostrae salutis causa Litteris Sacris consignari voluit*). Zwrot *veritas salutaris* wyraźnie zawężał pojęcie prawdy i mógłby prowadzić do wniosku, że jest ona zawarta tylko w niektórych partiach Biblii, a mianowicie tych, w których jest bezpośrednio mowa o zbawczej działalności Boga i odpowiadającym mu moralnym działaniu człowieka (prawda wiary i moralności); wykluczałoby to wiele części Pisma Świętego, w których są podejmowane inne zagadnienia. Natomiast sformułowanie dłuższe: „prawda, jaka z woli Bożej miała być przez Pismo Święte utrwalona dla naszego zbawienia” opiera się na absolutnie podstawowym twierdzeniu wiary, według którego księgi Pisma wraz z ich wszystkimi częściami jako natchnione przez Ducha Świętego i mając Boga za autora, mają za zadanie komunikować prawdę, ponieważ dotyczy ona naszego zbawienia (*in quanto è in relazione alla nostra salvezza*), co zresztą jest celem, dla którego Bóg się objawia.

3. Posoborowe ujęcia prawdy Biblii

Prawda jako objawienie nauki i osoby Boga. W dyskusji z tezą Otto Loretza dotyczącą prawdy semickiej stwierdzono, że w młodszych tradycjach Starego Testamentu – mądrościowej i apokaliptycznej – pojęcie prawdy nabiera częściowo nowego znaczenia. Prawdą jest w nich nauka mądrości, przesłanie objawione przez Boga. Kapłani winni przekazywać ludowi „doktrynę objawioną” (Ml 2, 6: *torat ’emet*); a mędrzy wzywają każdego ucznia słowami: „Nie sprzedawaj – nabywaj prawdę: mądrość, karność, rozważę!” (Prz 23, 23); „aż do śmierci walcz o prawdę” (Syr 4, 28 LXX).

W listach pastoralnych Nowego Testamentu pojęcie prawdy już wyraźnie oznacza „zdrową doktrynę” (1 Tm 1, 10; 4, 6; 2 Tm 4, 3: „Będą się odwracali od słuchania prawdy”; Tt 1, 9; 2, 7). Jej przeciwieństwem są „baśnie”, wymyślone opowiadania, mity (1 Tm 1, 4; 4, 2; 2 Tm 4, 4: „obróć się ku zmyślonym opowiadaniom”; Tt 1, 14). Głoszą je „nauczyciele kłamstwa” (1 Tm 4, 2), którzy odwracają się plecami do prawdy (Tt 1, 14),

zamiast pozostawać wiernymi nauczaniu „Kościoła Bożego, który jest kolumną i fundamentem prawdy” (1 Tm 3, 15).

Wreszcie w Ewangelii i Listach św. Jana rozwijana jest apokaliptyczna i mądrościowa koncepcja *prawdy objawionej*, którą utożsamia się z osobą Jezusa Chrystusa, Objawiciela Ojca (I. de la Potterie)³. Bóg posłał na świat odwieczne Słowo, Jednorodzonego Syna, a następnie „Ducha Prawdy”, który ma za zadanie „doprowadzić do całej prawdy” (J 16, 13) wierzących uczniów, aby „wierząc, mieli życie” (20, 31).

Takie pojęcie prawdy przeciwstawia się ujęciu greckiemu. W istocie, „prawdą” Biblii jest osoba Chrystusa – w Nim objawia się wierność Boga względem pierwszego Przymierza, a nade wszystko najważniejsze aspekty Tajemnicy Boga – Jego osobowego życia i relacji do świata (człowieka). W Jezusie Chrystusie osiąga swą pełnię objawienie, czyli „prawda wolna od błędu, którą Bóg dla naszego zbawienia zechciał przekazać w Piśmie Świętym” (konst. *Dei Verbum*, 11).

Przy czym autorzy ci (de la Potterie i Loretz) zdają się nie dostrzegać, że kwestia prawdy z istoty swej dotyczy ujęcia zależności między myślą, językiem, tekstem a bytem, światem, wydarzeniami. Zwracają na to uwagę krytycy⁴. Jednak na uwagę zasługuje fakt, że autorzy ci zwrócili uwagę na szczególny charakter prawdy objawionej: dotyczy ona nie bytu (rzeczywistości w samej sobie), ale Boga i jego osobowego, zbawczego i niezawodnego związku z ludźmi.

Prawda związana z przeżyciami. Prawda Biblii bywa też utożsamiana z przeżyciami religijnymi. Eugen Biser twierdzi, że księgi biblijne są śladem przeżyć religijnych, a zadaniem badacza jest odpowiedzieć na pytanie, jakie to przeżycia dochodzą w nich do głosu. W istocie Biblia ukazuje przeżycia „związane z Jezusem”⁵. Ale przecież sposób opisywania

³ I. de la Potterie, *La Verité dans saint Jean*, t. 1–2, Rome 1977.

⁴ Por. L. B. Puntel, *Wahrheitsbegriff in Philosophie und Theologie*, „Zeitschrift für Theologie und Kirche” 9 (1995), 16–45, zwł. 24–29; W. Kasper, *Das Wahrheitsverständnis der Theologie*, [w:] *Wahrheit in Einheit und Vielheit*, hrsg. von E. Coreth, Düsseldorf 1987, 170–193, zwł. 179n.

⁵ E. Biser, *Der Belfer. Eine Vergegenwärtigung Jesu*, München 1973, 27.

naszych przeżyć zależy od uprzednich przekonań (idei), które znajdują nowych doświadczeniach swe potwierdzenie i pogłębienie.

Prawda jako skuteczne oddziaływanie (prawda pragmatyczna). Od czasu, gdy J. L. Austin sformułował teorię aktu mowy, zauważa się, że język Biblii nie wyczerpuje się w zdaniach deskrypcyjnych. Ma on też wymiar pragmatyczny – każdy tekst ma na celu wywołać w słuchaczu (czytelniku) określone dyspozycje duchowe bądź postawy życiowe⁶. Prawdą Biblii jest to, co ona sprawia, czego wymaga od czytelnika, jaki wpływ pragnie na niego wyrzucić. Zdania nakazujące odpowiednie działania nie są czysto pragmatycznymi – zawierają także określoną prawdę o Bogu (o Jego wierności, istnieniu, o zaufaniu człowieka).

Prawda jako „a-letheia” – ta definicja prawdy została rozwinięta przez Prospera Grecha nawiązującego do pojęcia prawdy wypracowanego przez M. Heideggera. Prawda to odsłanianie się bytu, samo-objawianie się bytu. Gdy pisarz albo malarz nadaje słowny lub artystyczny wyraz jakiemuś zjawisku natury lub wydarzeniu historii, wówczas w jego dziele w jakimś stopniu dokonuje się wyjście bytu z ukrycia, w którym dotychczas spoczywał. Prawda jest tam, gdzie poświadczane przez pisarza lub artystę przeżycie owego odsłaniania się bytu jest autentyczne, a forma wyrazu odpowiednia do tego, aby je choćby po części przekazać czytelnikowi bądź człowiekowi oglądającemu dzieło sztuki. Prawda tekstu biblijnego związana jest z autentycznością poświadczanego w nim przeżycia lub spotkania z adekwatnym sposobem jej wyrażenia i zdolnością tekstu do tego, aby treść objawienia we wspólnocie wiary utrzymywać jako ciągle żywą, a czytelnika skłaniać do odpowiedzi⁷.

Prawda jako objawienie dokonujące się w symbolach („symbolic communication”). Teoria wypracowana przez Afery’ego Dullesa związana jest z jego teorią objawienia zbudowaną na bazie Ricoeurowskiego pojęcia symbolu. Objawienie to „symbolic communication” – Bóg objawia się poprzez rzeczywistości, które mają naturę symbolu. Są to przyrodniczo-kosmologiczne zjawiska, osoby i wydarzenia historii

⁶ J. L. Austin, *How to Do Things with Words*, Oxford 1962.

⁷ P. Grech, *Quid est veritas? Rivelazione e ispirazione: nuove prospettive*, „Lateranum” 61 (1995), 413–424.

oraz natchnione obrazy, w których ludzie wierzący wyrażają to, jakie znaczenie odkryli w tych rzeczywistościach⁸. Symbole wciągają ludzi, zmieniają ich, wpływają na ich działanie i wprowadzają w sfery, które w zwykły sposób nie są dostępne myśleniu dyskursywnemu. Dlatego właśnie objawienie i Pismo Święte posługują się symbolami. Symbole nie dają się nigdy adekwatnie wyczerpać w zdaniach, ale potrzebują objaśnienia w zdaniach, aby swe podwójne znaczenie ukazać i zapobiec ich jednowymiarowej lekturze.

Krótko mówiąc, o co pytamy, szukając prawdy Pisma Świętego? Prawdy historycznej tekstów w odróżnieniu od fikcji literackiej? Czy też pytamy o empiryczne potwierdzenie tego, co na temat istnienia i działania Boga mówią księgi natchnione? Czy pytamy o prawdę o uniwersalnym znaczeniu, mimo że wyrażona ona została w tekstach ściśle związanych z bardzo jednostkowymi sytuacjami? A jak należy widzieć prawdę tych tekstów biblijnych, które nastęrczają wiele pytań w perspektywie najnowszych badań w zakresie nauk przyrodniczych i historycznych?

Nade wszystko jednak, przyjmując, że prawda to relacja między myślą (językiem) i zdaniami a bytem (światem) i wydarzeniami – trzeba jasno zdawać sobie sprawę z tego, o jakiej rzeczywistości mówi Pismo i w jaki sposób to czyni (opisowy, alegoryczny, symboliczny)?

W gruncie rzeczy rzeczywistością, o której Pismo Święte mówi, jest szczęśliwe życie człowieka (w nurcie tradycji izraelsko-chrześcijańskiej) w osobistym spotkaniu z niezawodnym Bogiem i z ludźmi. Ma ona charakter historycznego procesu (historii zbawienia), w którym człowiek przeżywa zaufanie i miłość Boga i do Boga.

Sposobem, w jaki Pismo o tej rzeczywistości mówi, jest *opowiadanie o procesie dziejącym się w historii (geschichtlichprozesshaft)*, pełnym doświadczeń i przeżyć (*erfahrungsbezogen*), inspirującym odpowiednie postawy i działania (*evokativ*)⁹.

⁸ A. Dulles, *Models of Revelation*, New York 1983, 201.

⁹ H. Gabel, *Inspiration und Wahrheit der Schrift (DV 11): Neue Ansätze und Probleme im Kontext der genewärtigen wissenschaftlichen Diskussion*, [w:] *L'interpretazione della Bibbia nella Chiesa*, Città del Vaticano 2001, 64–84.

4. Trudności i wyzwania dotychczasowego rozmienia natchnienia i prawdy Pisma Świętego

Oprócz wymienionej wyżej trudności maksymalnie precyzyjnego odkrycia modelu natchnienia oddającego wszystkie wymiary prawdy objawionej należy pamiętać o jeszcze kilku innych uwarunkowaniach bądź okolicznościach:

1. Natchnienie Pisma Świętego – jedyne w swoim rodzaju. Chrześcijańskiej koncepcji natchnienia nie powinno się zbyt rozciągać na inne dziedziny niż Pismo Święte, a więc na przykład na teksty literackie jako takie czy na fenomenologię procesu czytania jako indywidualnej interpretacji.
2. Natchnienie to najpierw charyzmat osób. Natchnienie jest w istocie swego charyzmatem, który w pierwszym rzędzie dotyczy osób, a nie tekstów. Chodzi w nim bowiem o uchwycenie relacji między osobowym Bogiem a człowiekiem, który jest adresatem objawienia. W natchnionych tekstach Pisma Świętego chodzi w pierwszym rzędzie – jak podkreślał K. Rahner – o samo-udzielanie się Boga człowiekowi na przestrzeni dziejów.
3. Ogólnoludzki charakter prawdy Pisma Świętego. Teksty Pisma Świętego, natchnione przez Boga, przekazują wprawdzie doświadczenie wcześniejszych pokoleń – ale są akceptowane przez człowieka współczesnego jako swego rodzaju „presupozycja” dotycząca wszystkich ludzi we wszystkich okresach dziejów.
4. Historyczny charakter wypowiedzi o Bogu. Pismo jest świadectwem relacji między Bogiem i człowiekiem, który ma swoje ograniczenia i uwarunkowania historyczne. Bóg jest wieczny i ponadczasowy, zawsze ten sam, ale człowiek i jego sposób przeżywania relacji z Bogiem zmienia się. I tak na przykład nie sposób nadawać ponadczasowego charakteru tej formie relacji z Bogiem, jaką przeżywało wielu bohaterów ksiąg biblijnych (na przykład Kohelet). Aby dobrze zrozumieć właściwą dla nich relację z Bogiem, należy jak najlepiej poznać ich uwarunkowania – nie wolno natomiast automatycznie przenosić ich na nasze czasy i uważać za wzorzec dla człowieka współczesnego.

5. Prawda Pisma Świętego według dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej

W debatach posoborowych na temat prawdy Pisma Świętego skoncentrowano uwagę na zbawieniu. Mówi o nim druga część wypowiedzi soborowej. Czytamy w niej o woli Boga, dzięki której ludzie za sprawą Chrystusa i Ducha Świętego dostępują zbawienia rozumianego jako zjednoczenie z Ojcem i uczestnictwo w boskiej naturze.

Równocześnie w dyskusjach dotyczących relacji między wiedzą naukową na temat świata i historii a prawdą objawioną w Biblii podkreślano, że Biblia nie jest podręcznikiem ani kosmologii, ani historii, ani nauk przyrodniczych i nie zawiera tez, które miałyby być wcześniej czy później odkrywane empirycznie w każdej z tych dziedzin. Bóg bowiem zechciał w Biblii objawić prawdę dotyczącą naszego zbawienia. I uczynił to we wszystkich księgach Pisma Świętego, w każdej jednostce literackiej stanowiącej kompozycyjnie i tematycznie zwartą całość.

5.1. Prawda Pisma Świętego według Papieskiej Komisji Biblijnej – główne jej cechy

Analizy przeprowadzone w drugiej części dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej na temat prawdy Pisma Świętego nawiązują do nauczania Soboru Watykańskiego II. Są jednak innowacyjne, ponieważ opierają się one na przykładach z Biblii oraz zawierają prezentację strategii literackich, w jakich ta prawda jest prezentowana w różnych księgach Biblii.

5.1.1. Prawda o Bogu pochodzi od samego Boga

We wprowadzeniu Papieska Komisja Biblijna pisze, że liturgiczna akklamacja: „Oto Słowo Boże (Pańskie)” może być rozumiana w podwójnym znaczeniu: przede wszystkim wskazuje na odczytane Słowo, że pochodzi ono od Boga, ale również na to, że mówi ono o Bogu. Obydwa te znaczenia są wewnętrznie powiązane ze sobą. Tylko Bóg zna Boga; a zatem tylko Bóg może mówić o Bogu w odpowiedni i godny

zaufania sposób. Pismo Święte zawiera zatem Słowo, które pochodząc od Boga, mówi prawdę o Bogu (por. *Natchnienie i prawda*, 3).

5.1.2. Prawda Pisma Świętego dotyczy człowieka – jego zbawienia

Prawda Pisma Świętego dotyczy w pierwszym rzędzie Boga. Nie objawia się On jednak w oderwaniu od świata i historii. Bóg bowiem dlatego mówi o sobie w sposób odpowiedni i godny zaufania, aby wzbudzić wiarę w człowieku i tym samym doprowadzić go do zbawienia. Drugi zatem wymiar prawdy Pisma Świętego to zbawienie człowieka, czyli najgłębsza prawda o człowieku. Bóg i człowiek powołany do zbawienia – to dwa człony jednej prawdy Pisma Świętego. „Prawda o Bogu i prawda o zbawieniu ludzi są ze sobą nierozzerwalnie złączone” (nr 88). Najwyraźniej to połączenie ilustruje ewangelista Jan. Jak czytamy w tym samym punkcie dokumentu: „Jezus – w jego Ewangelii – nie mówi o Ojcu, pomijając Syna, i z drugiej strony, nie mówi o zbawieniu ludzi, pomijając bliską relację Ojca i Syna. Oznajmia: *Kto mnie widzi, widzi także i Ojca* (14, 9; por. 12, 45) oraz *To bowiem jest wolą Ojca mego, aby każdy, kto widzi Syna i wierzy w niego, miał życie wieczne* (6, 40)”.

Widzenie Boga jako Ojca objawiającego się w Jezusie Chrystusie, zaufanie Mu – to droga do poznania pełni prawdy o człowieku pielgrzymującym przez ziemię do pełni życia w Bogu. Dlatego w podsumowaniu dokumentu czytamy, że prawda Pisma Świętego nie może być rozumiana jako „suma precyzyjnych i prawdziwych informacji o różnych aspektach ludzkiego poznania, ale jako objawienie się samego Boga oraz jego zbawczego projektu. Biblia w istocie pozwala nam poznać misterium Boga, który objawił się w Słowie Wcielonym, które – przez Ducha Świętego – prowadzi do doskonałej komunii ludzi z Bogiem. W ten sposób staje się jasne, że prawda Pisma to ta, która ma jako cel zbawienie wiernych” (nr 144; konst. *Dei Verbum*, 2).

5.1.3. Performatywny charakter prawdy Pisma Świętego

Równocześnie już na samym wstępie należy podkreślić, że prawda Pisma Świętego, którą przybliżyła dokument Papieskiej Komisji Biblijnej, nie jest zbiorem formuł czy systematycznie ułożoną doktryną zamkniętą w księgach oderwanych od życia ludzi. Przeciwnie, została utrwalona na

piśmie, ponieważ jest adresowana do ludzi i ma charakter pragmatyczny, wręcz performatywny. Prawda Pisma Świętego została bowiem wyrażona w takich formach literackich jak narracja, prawo, prorocтво, sentencja mądrościowa, modlitwa, list, które nie są w pierwszym rzędzie opisem Boga, Jego interwencji i procesu zbawienia, ale mają w sobie wielką siłę oddziaływania na człowieka-czytelnika.

Prawda Pisma Świętego „nadaje pełnię sensu ludzkiej egzystencji” (nr 144); Bóg „chciał ją przekazać wszystkim ludziom, całemu światu poprzez swoje sługi, czyli autorów natchnionych” (tamże). Dlatego w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej czytamy, że „ludzie winni przyjąć pełne miłości i dobroci Słowo, które objawia prawdę o Bogu i Jego planie zbawienia w celu odnowienia i pogłębienia osobistej więzi z Nim” (nr 4).

5.1.4. Polifonia głosów składających się na jedną prawdę Pisma Świętego

Prawda o Bogu i zbawieniu została wyrażona w Piśmie Świętym w różnych i odrębnych formach. „Prawda biblijna wyrażona została przy pomocy różnorodnych gatunków literackich i z tego powodu w Piśmie Świętym znajduje się nie tylko prawda wyrażona w zdaniach, które mają znaczenie stwierdzeń dogmatycznych, ale jest także prawda opowiadania, normy prawnej czy przypowieści, prawda tekstu modlitwy i prawda wyrażona w poemacie o miłości, jak choćby Pieśń nad Pieśniami, prawda krytycznych stronc Koholeta i prawda zamknięta w księgach apokaliptycznych. Nawet wewnątrz tych samych gatunków literackich możemy dostrzec pluralizm punktów widzenia. [...]. Także w objawieniu Nowego Testamentu mamy formy narracyjne i mowy, między którymi nie można oczywiście postawić znaku równości, i gdzie możemy zauważyć znaczące różnice w prezentowaniu orędzia. Mamy w istocie cztery Ewangelie i Kościół odrzucił jako niewłaściwą próbę ich „harmonizacji”. To, co zostało napisane „według Łukasza” na przykład, powinno być szanowane i akceptowane, nawet jeśli nie zgadza się w sposób ścisły z tym, co mówią Marek czy Jan. Co więcej, podczas gdy dla Ewangelii przekaz bazuje zasadniczo na życiu Jezusa i na jego słowach, dla Pawła prawda o Chrystusie jest zakorzeniona prawie wyłącznie w wydarzeniu jego śmierci i zmartwychwstania. Ponadto różnica ujęcia tematu pomiędzy

Listem do Rzymian a Listem św. Jakuba jest paradygmatyczna, jeśli chodzi o pluralizm, poprzez który Pismo świadczy o jedynej prawdzie Bożej. Ta polifonia natchnionych głosów jest przekazana Kościołowi jako model, aby przyjął w naszych czasach tę samą postawę łączenia jedyngo przekazywanego ludziom orędzia z koniecznym szacunkiem dla wielkiej różnorodności doświadczeń osobistych, kulturowych oraz darów udzielonych przez Boga” (nr 145).

5.1.5. Prawda w formie historycznej

Prawda Pisma Świętego została nam przekazana w formie historycznej. „Niektóre księgi Pisma Świętego zawierają odniesienie do określonej epoki, w której zostały napisane. W innych przypadkach egzegeza naukowa umieszcza je w różnych najbardziej prawdopodobnych kontekstach historycznych. Literatura biblijna obejmuje długi okres historii, który liczy więcej niż tysiąc lat. W tym czasie objawiają się z konieczności treści czy koncepcje związane z poszczególnymi epokami, owoc doświadczeń czy niepokojów charakterystycznych dla danego okresu historycznego, w którym żył lud Boży.

Pełna trudu praca wykonana przez redaktorów, aby dać jakąś spójność doktrynalną i praktyczną tekstowi świętemu, nie wyeliminowała wcale śladów tej historii, ukazując nam wątpliwości i niedoskonałości, tak w odniesieniu do spraw teologicznych, jak i antropologicznych. Obowiązkiem interpretatora jest zatem unikanie lektury fundamentalistycznej Biblii, aby móc usytuować różne sformułowania tekstu świętego w ich kontekście historycznym, zwracając uwagę na gatunki literackie wtedy popularne. Akceptując ten aspekt Bożego objawienia, jesteśmy prowadzeni do misterium Chrystusa, ku pełnemu i ostatecznemu objawieniu się prawdy Boga w historii ludzi” (nr 146).

5.1.6. Cała prawda o Bogu w całym Piśmie Świętym

Równie znamienne jest ukierunkowanie na poszukiwanie prawdy o Bogu we wszystkich tekstach Pisma Świętego. Papieska Komisja Biblijna sprzeciwia się okaleczaniu Biblii poprzez opuszczanie lub drukowanie mniejszych lub większych fragmentów. W zakończeniu dokumentu czytamy: „Od pewnego czasu stają się coraz bardziej wyraźne

pewnego rodzaju uprzedzenia do tradycji biblijnej, ponieważ niektóre strony biblijne czy niektóre motywy literackie wydają się być nie do zaakceptowania dla wrażliwości współczesnego sumienia z powodu koncepcji uznawanych za przestarzałe, z powodu zwyczajów i praktyk jurydycznych dyskusyjnych czy wręcz godnych potępienia, albo opowiadań, które wydają się być pozbawione fundamentu historycznego. Następstwem tego jest rozpowszechniony brak szacunku w relacji do tekstu świętego i pewna ukryta nieufność, jeśli chodzi o jego użyteczność pastoralną, posunięta wręcz do kwestionowania natchnienia pewnych fragmentów Biblii. Nie wystarczy więc stwierdzić w sposób ogólny, że w Starym Testamencie znajdują się rzeczy «niedoskonałe i przemijające» (DV, 15), czy przypomnieć, że także pisarze Nowego Testamentu byli dłużnikami mentalności swoich czasów. [...] Nie wystarczy również w imię roztropnej troski pasterskiej wyeliminować fragmenty problematyczne z lektury publicznej w zgromadzeniach liturgicznych. Kto zna cały tekst, będzie czuł się wręcz obrażony takim okaleczeniem świętego dziedzictwa i będzie mógł oskarżać pasterzy o ukrywanie, zupełnie niepotrzebnie, trudnych aspektów Biblii. [...] Kościół nie może uchylać się od zadania pokornego i odważnego interpretowania, w sposób pełen szacunku, całej tradycji literackiej, którą uznaje za natchnioną, a więc za ekspresję prawdy Bożej” (nr 149–150).

„Należy przyjąć szerszą koncepcję natchnienia. Nie w tym sensie, że w tekście natchnionym byłyby części mniej ważne czy pozbawione wartości, ale dar natchnienia manifestował się na różne sposoby” (nr 143).

5.1.7. Prawda stopniowo odsłaniana w ST – w pełni obecna w NT

Papieska Komisja Biblijna zadała sobie trud, aby z poszczególnych części i ksiąg Biblii wydobyć zasadnicze motywy zawartego w nich orędzia o Bogu, który ma plan zbawienia świata i człowieka. Biorąc pod uwagę kanon Pisma Świętego i zasadnicze etapy historii objawienia, dokument prezentuje najpierw prawdę, którą Bóg objawia o sobie w Starym Testamencie. Następnie przybliży tę, którą o Bogu objawia Jezus Chrystus w Nowym Testamencie – doprowadzając objawienie do pełni. Rzeczą bardzo znamionną jest to, że na pierwszy plan wysuwa się to, co księgi Starego Testamentu mówią o samej osobie Boga, mówiąc

o Jego najważniejszych przymiotach będących zarazem Jego działaniami: Boża wszechmoc, sprawiedliwość, miłosierdzie i miłość.

W Nowym Testamencie te Boże przymioty będące zarazem aktywnymi energiami łączone są z osobą Jezusa Chrystusa. Na kartach Ewangelii objawia się On jako wcielony Syn, który pozostaje w stałej więzi z Bogiem, swoim Ojcem. W Jego działaniu względem ludzi i w Jego nauczaniu objawia się całe bogactwo Bożej wszechmocy, sprawiedliwości, miłosierdzia i miłości. Co więcej, całe Jego życie i Jego osoba jest manifestacją tych Bożych przymiotów i energii. Objawiana stopniowo w poszczególnych częściach Starego Testamentu prawda o Bogu w Nim jawi się ludziom w swej osobowej i cielesno-duchowej pełni. Ziemski i zmartwychwstały Jezus Chrystus jest doskonałym, pełnym i definitywnym wcieleniem Prawdy przygotowywanej i coraz wyraźniej odsłanianej w Starym Testamencie. Jako Słowo wcielone i uwielbione jest jej najdoskonalszą manifestacją.

5.2. Treść prawdy Pisma Świętego

5.2.1. Prawda o Bogu

5.2.1.1. Bóg stworzenia i historii

Prawda Pisma Świętego to odsłaniająca się stopniowo tajemnica Boga. Obejmuje ona w pierwszym rzędzie działania Boga, o których mówi Stary Testament, a następnie objawienie misterium trzech Osób: Ojca, Syna i Ducha Świętego objawione w księgach Nowego Testamentu.

Już na samym początku drugiej części dokumentu czytamy, że „w Starym Testamencie sam Bóg jest najwyższą prawdą dzięki stałości swoich wyborów, obietnic i darów; jego słowa są wiarygodne i wymagają podobnej stałości w przyjęciu i w odpowiedzi człowieka, w jego sercu i w czynach (por. np. 2 Sm 7, 28; Ps 31, 6). W przywołanym Ps 31, 6 czytamy: „W ręce Twoje powierzam ducha mego: Ty mnie wybawiłeś, Panie, Boże prawdy!” (*’el ’emet; ó θεός της ἀληθείας*). Natomiast drugi przywołany tekst to fragment modlitwy Dawida, który po wysłuchaniu prorocstwa zwraca się do Boga słowami: „Teraz Ty, o Panie mój, Boże, Tyś Bogiem, Twoje słowa są prawdą. Skoro obiecałeś swojemu słudze to szczęście, racz teraz pobłogosławić dom swojego sługi, aby trwał przed

Tobą na wieki, boś Ty, mój Panie, Boże, to powiedział, a dzięki Twojemu błogosławieństwu dom Twojego sługi będzie błogosławiony na wieki”. Tak rozumiana prawda – słowa, wybory i obietnice objawiające Boga – jest fundamentem przymierza, czyli jest źródłem zbawienia dla wszystkich, którzy będą w nim wiernie i na sposób stały uczestniczyć.

5.2.1.2. Prawda przychodzi do ludzi jako Osoba – Jezus Chrystus

„W Nowym Testamencie Chrystus jest prawdą, ponieważ On, który jest «drogą, prawdą i życiem» (J 14, 6), objawiając Ojca (por. J 1, 18), daje dostęp do Tego (J 14, 6), który jest ostatecznym źródłem życia (por. J 5, 26; 6, 57)”. W przywołanych odniesieniach do czwartej Ewangelii podkreśla się osobowy, historyczny i pełny charakter tej prawdy, jaką jest Jezus Chrystus. Objawiał On bowiem Ojca nie inaczej jak Słowo, które w określonym momencie dziejów stało się ciałem i zamieszkało między nami (J 1, 14). Mówiąc o Nim, autor prologu zaznacza, że „nikt nigdy Boga nie widział”, a jedynie On, Jednorodzony Syn Go objawił (1, 18). I nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przez Niego (14, 6b). Dlatego On jest jedyną prawdą o Bogu i o zbawieniu rozumianym jako życie wieczne u Boga.

W następnym fragmencie dokumentu jest to powiedziane jeszcze mocniej: „Pełnia prawdy (o Bogu) ukazuje się przez i w Chrystusie. On sam jest Słowem Bożym (por. J 1, 1. 14), które pochodzi od Boga i objawia Boga. Nie tylko mówi On prawdę o Bogu, lecz jest prawdą o Bogu, On, który stwierdza: «Kto zobaczył mnie, zobaczył Ojca» (J 14, 9; por. 12, 45). Przyjście Syna objawia także zbawienie człowieka: «Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne» (J 3, 16)” (nr 65).

5.2.1.3. Chrystus-Prawda poznawany przez wieki dzięki Duchowi Prawdy

Komplementarną w odniesieniu do Jezusa Chrystusa prawdą objawioną w Nowym Testamencie jest Duch. Ten „Duch, którego ofiaruje Jezus, to Duch prawdy (J 14, 17; 15, 26; 16, 13). W przywołanym tekście czwartej Ewangelii Jezus obiecuje uczniom, że „Duch Prawdy będzie świadczył o Nim” (15, 26); „Duch Prawdy, doprowadzi was do całej

prawdy. Bo nie będzie mówił od siebie, ale powie wszystko, cokolwiek usłyszycie, i odsłoni przed wami rzeczy przyszłe” (16, 13). Duch Prawdy daje poznać uczniom tę prawdę, którą jest Jezus Chrystus: Jego osoba i Jego nauczanie, a zwłaszcza objawione w Nim i przez Niego „rzeczy przyszłe” – Królestwo Boże. Równocześnie pochodzący od Jezusa i od Ojca Duch Prawdy „będzie wspierał świadectwo uczniów (J 15, 26–27) i stałość ich odpowiedzi wiary” (nr 64).

Podsumowując tę generalną prezentację prawdy Pisma Świętego w ujęciu dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej należy stwierdzić, że ma ona wymiar trynitarny, lecz zasadniczo chrystologiczny. „Objawicielem i treścią prawdy dla naszego zbawienia jest zatem Chrystus, zapowiadany przez Stary Testament: prawda manifestuje się w Nowym Testamencie w jego osobie i Królestwie, tym już obecnym i tym eschatologicznym, przez niego głoszonym i zainaugurowanym” (nr 64). Prawda Pisma Świętego to Osoba: Ojca i Syna, i Ducha Świętego – dostępna dla ludzi w Jezusie Chrystusie dzięki działaniu Ducha Prawdy. Objawiając się człowiekowi, daje mu możliwość – przez wiarę – uczestniczenia w Niej. Nie jest więc ani doktryną, ani zbiorem formuł, ale Osobą, którą usystematyzowane doktryna czy formuły jedynie w jakimś stopniu opisują. Bezpośredni dostęp do Prawdy daje człowiekowi Słowo natchnione, czyli pochodzące od Boga. W Piśmie Świętym Bóg – za pośrednictwem Chrystusa i dzięki działaniu Ducha „komunikuje siebie samego i zaprasza ludzi do komunii z sobą” (*Natchnienie i prawda*, 4).

5.2.2 Prawda o zbawieniu

5.2.2.1. Inicjatywy zbawcze Boga w ST

Od pierwszej do ostatniej stronicy Biblii Bóg jest źródłem zbawienia. Dzieło stworzenia jest odbiciem boskiej woli bycia Bogiem „dla człowieka”; objawia się w dziele stwórczym jako źródło Dobra (por. Rdz 1, 31) i od samego początku daje człowiekowi moc, aby mógł zmierzyć się z problemem zła: grzechu, cierpienia i śmierci (Rdz 3, 1–14). W historii ludu Izraela Bóg objawia się w licznych interwencjach zbawczych, jak wyzwolenie z niewoli (Wj 14) i wyzwolenie z bałwochwalstwa (Wj 20; Pwt 5). Daje Prawo, które ma wychowywać lud Przymierza do życia otwartego na zbawczą miłość bliźniego (Kpł 19). W nauczaniu za pośrednictwem

proroków stawia temu ludowi wymagania dotyczące głównie czystości wiary i sprawiedliwości; zapewnia ten lud o swej wierności pomimo win sprowadzających ciężkie zagrożenia i wygnanie do obcej ziemi. W zeknięciu ludu Przymierza z kulturami starożytnymi dążącymi do prawdy Bóg daje swoim czcicielom mądrość, która objawia im koherentny system myślenia o życiu na świecie i po śmierci.

5.2.2.2. Pełnia zbawienia – zmartwychwstały Chrystus

Ostatecznie według Bożego planu czciciele jedynego Boga dochodzą do spotkania z Chrystusem. On objawia im Boga jako Ojca, źródło zbawienia. Dokument szczegółowo analizuje, w jaki sposób Ewangelie synoptyczne, Ewangelia według św. Jana, Listy św. Pawła i Apokalipsa ukazują Jezusa Chrystusa w roli Pośrednika zbawienia. Zwraca się uwagę na rolę Ducha Świętego, który współdziała z Jezusem i kontynuuje dzieło zbawienia w czasie Kościoła.

Centralnym wydarzeniem zbawczym jest pascha Jezusa. Zostało ono szczegółowo opisane w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej. Podkreśla się w nim, że pełnia zbawienia – ofiarowanego ludziom – zawiera się w zmartwychwstaniu Chrystusa. Czytamy, że św. Paweł „w najdłuższym rozdziale spośród wszystkich swoich listów (1 Kor 15, 1–58) stara się uzasadnić i wyjaśnić zmartwychwstanie chrześcijan, które bierze swój początek w zmartwychwstaniu Chrystusa. Stwierdza z mocą: «Chrystus powstał z martwych jako pierwociny spośród tych, co pomarli [...]; w Chrystusie wszyscy będą ożywieni» (1 Kor 15, 20. 22). Wiara w zmartwychwstanie Chrystusa, w wieczną wspólnotę z Nim i z Ojcem, stanowi fundament i horyzont przepowiadania Pawła. Wpływa głęboko na aktualne życie ziemskie, czyni chrześcijan zdolnymi do przezwyciężenia trudności i utrapień, «wiedząc, że trud nie pozostaje daremny w Panu» (1 Kor 15, 58). [...] Paweł nie daje żadnego opisu tego nowego życia, ale zwyczajnie stwierdza: «Na zawsze będziemy z Panem» (1 Tes 4, 17; por. 2 Kor 5, 8). [...] Stąd na końcu tego fragmentu listu mówi do chrześcijan w Tesalonikach: «Przeto wzajemnie się pocieszajcie tymi słowami» (1 Tes 4, 18). Patrząc na swoją śmierć, Paweł stwierdza: «pragnę odejść, aby być z Chrystusem, bo to o wiele lepsze» (Flp 1, 23). Bycie z Chrystusem, który jest z Ojcem, czyli ostateczna i doskonała wspólnota życia z nim

i w nim, wraz ze wszystkimi członkami jego Ciała, jawi się jako pełnia zbawienia (por. 1 Kor 15, 28; także J 17, 3. 24)” (nr 95).

Zwraca się szczególnie uwagę na oddziaływanie zmartwychwstania Chrystusa na człowieka, który od początku swego życia zmierza ku śmierci. Rozwiązaniem dramatu przemijania i śmierci jest zjednoczenie przez wiarę ze zmartwychwstałym Panem, które nie zostanie naruszone, ale odsłonięte i umocnione. Dokona się ono na końcu ziemskiej drogi człowieka wierzącego.

5.2.2.3. Chrześcijanin – zbawienie w akcie stawania się Królestwem Boga

Dokument nie przestaje na ukazaniu finału indywidualnej historii zbawienia. Bardzo mocno zwraca uwagę także na teraźniejszy jej wymiar. Zbawienie ogarniające chrześcijanina teraz to królestwo Boże. Reguły rządzące nim zostały ukazane w Ewangeliach, a moment zaistnienia i proces rozwoju w Księdze Apokalipsy. Na samym wstępie tej księgi Kościół apostołski zwraca się do ukrzyżowanego i zmartwychwstałego Chrystusa, który jest obecny i bliski, wyraża swoje dziękczynienie za otrzymane od Niego dary. A czyni to słowami: „Temu, który nas miłuje i który przez swą krew uwolnił nas od naszych grzechów, i uczynił nas królestwem – kapłanami dla Boga i Ojca swojego, Jemu chwała i moc na wieki wieków! Amen” (1, 5–6). W komentarzu do tego niezwykłego tekstu papieska Komisja Biblijna pisze: „Chrześcijanin, dotknięty miłością Jezusa Chrystusa, uznaje siebie za ustanowione przez niego Królestwo Boże. Jest to Królestwo w stanie rozwoju, w procesie stawania się, z pewnością nieukończone, ale już rozpoczęte. Pomiędzy chrześcijaninem i Jezusem Chrystusem istnieje wzajemna przynależność miłości, wraz z odpowiedzialnością kapłańską chrześcijanina, która czyni go pośrednikiem pomiędzy Bogiem, Chrystusem i rzeczywistością ludzką” (nr 97).

Istotna dla tak rozumianego królestwa Bożego jest więź miłości, która łączy Chrystusa i chrześcijan. Ona rośnie i rozwija się w miarę jak rozwija się ich współdziałanie z Barankiem, który posiada siłę pozwalającą Mu zwyciężyć i unicestwić wszelkie zło dokonane przez Diabła oraz – w ujęciu pozytywnym – władzę pozwalającą Mu udzielić wszystkim

ludziom, którzy będą chcieli do Niego przynależeć, Ducha Świętego (por. Ap 5, 6). Pełna realizacja królestwa Bożego nastąpi wówczas, gdy chrześcijanie będą mogli przejść z aktualnego poziomu konfliktu między „systemem Chrystusa” i „systemem ziemskim” na poziom ostatecznego wypełnienia, o czym autor Księgi Apokalipsy mówi: „Teraz nastąpi zbawienie, potęga i królowanie Boga naszego i władza Jego Pomazańca” (12, 10; por. 19, 1–9).

5.2.2.4. „Prawdziwe słowa Boże” – nośniki zbawczej nowości Chrystusa-Pana

Niezwykle ważnym czynnikiem, który oprócz miłości Chrystusa ustanawia człowieka królestwem Bożym, są natchnione słowa Księgi zawierające słowa wcielonemu Logosowi, określone w Ap 19, 9 znamienym zdaniem: „To są prawdziwe słowa Boże”. Jak czytamy w dokumencie: „Słowa natchnione, które zawiera Apokalipsa, są wszystkie w zasadzie własnymi słowami Boga; przekazanymi i streszczonymi w Jezusie Chrystusie, żyjącym Słowem Boga; od Jezusa Chrystusa poprzez jego Ducha promieniują na ludzi i ich dosięgają. Są nazwane «prawdziwymi», ponieważ są w stanie nieść i dać przyjmującemu je człowiekowi całe bogactwo Chrystusa i Boga, których są nosicielami” (nr 100). Zawierają one dynamiczną treść, w pełni koherentną z wymaganiami Boga i aspiracjami człowieka. Niosą one całą nowość Chrystusa i mogą ją komunikować.

A nieco wcześniej komisja wyjaśnia, że w słowach natchnionych adresowanych do ludzi jest przekazywane żyjące „słowo Boga” *par excellence*, które Jezus Chrystus nosi w sobie i z którym koresponduje jako wcielony *logos* (por. J 1, 1. 14). Co więcej, to żyjące „słowo Boga” może zostać jakby wydrukowane we wszystkich ludziach, którzy je przyjmują, dając im swą chrystologiczną nowość (nr 99). Inaczej mówiąc, słowa natchnione, gdy są przyjęte przez człowieka, pełnią w nim rolę nowego duchowego kodu genetycznego. Człowieka, który przynależał do „Władcy tego świata” i był częścią tego świata, przemieniają w istotę zjednoczoną z Bogiem Ojcem i miłowaną przez Jezusa Chrystusa, ustanawiając go królestwem Bożym. Ma ono wielką szansę na rozwój do pełni zbawienia objawionej w samym Chrystusie: „Słowa natchnione, odpowiednio

przyjęte, stają się inspirujące w tym, kto je przyjmuje, zaszczepiają w nim Chrystusa, Nowego, który odnawia – bo są tegoż Chrystusa nosicielami” (nr 100). One rozwijają się i dynamicznie promieniują swoją chrystologiczną treścią. Mają one moc zwyciężania wszelkiego zła obecnego w historii, aby ostatecznie wszczepić w nią chwałę Chrystusa. Przez te słowa, stające się (*che divengono*), Bóg czyni „wszystkie rzeczy nowe”.

5.3. Reguły szukania prawdy o Bogu w księgach Starego i Nowego Testamentu

Autorzy dokumentu nie poprzestają na samym sprzeciwie wobec prób cenzurowania Pisma Świętego. Przywołują podstawowe zasady jego historyczno-literackiej i teologicznej interpretacji.

5.3.1. Metodologie podane w dokumencie *O interpretacji Biblii w Kościele*

Papieska Komisja Biblijna usilnie zaleca stosowanie właściwych metodologii. Jako szczególnie użyteczny w tej kwestii okazał się wcześniejszy dokument *O interpretacji Biblii w Kościele* opublikowany w roku 1993. Jednak i w tym zaleceniu najnowszy dokument wyraźnie doprecyzowuje, że w poszukiwaniu prawdy Pisma Świętego z jednej strony „istotne jest ustalenie jasnych zasad, które pomogłyby zrozumieć, że sens tego, co zostało przekazane, nie identyfikuje się bezpośrednio z literą tekstu. Z drugiej strony rzeczą konieczną jest poruszać się w sposób precyzyjny, biorąc na warsztat, jeden po drugim, te problemy, które domagają się rozwiązania, aby w ten sposób pokazać zaangażowanie wierzącego (m.in. biblisty) w czynienie Słowa Bożego swoim własnym według daru inteligencji, którego Duch Święty udziela w każdej epoce historii” (nr 150).

5.3.2. Analogia wcielenia: w ludzkiej słabości słowa chwała słowa Bożego

Ważna reguła stosowana od początku w Kościele mówi o wcieleniu słowa Bożego w słowa ludzkich autorów jako fakcie analogicznym do wcielenia odwiecznego Logosu, Syna Bożego, który stał się ciałem w osobie Jezusa

Chrystusa. „Jest rzeczą słuszną podkreślić zasadę wcielenia, aplikując ją analogicznie do spisywania Bożego objawienia; jest także obowiązkiem wskazać, jak w tej ludzkiej słabości objawia się chwala Słowa Bożego”.

5.3.3. Dynamiczna jedność Starego i Nowego Testamentu na poziomie chrystologii

Kolejna reguła hermeneutyki biblijnej mającej na celu odkrywanie w Piśmie Świętym całej prawdy o Bogu i o zbawieniu, mocno przypomniana w dokumencie, to zasada jedności Biblii. Przypominając, że „pełnia objawienia i prawdy została przyniesiona przez Chrystusa” Papieska Komisja Biblijna natychmiast dodaje: „Jednakże jego przyście zostało przygotowane przez długie objawienie Boże, które jest potwierdzone przez pisma Starego Testamentu. Chcemy posłuchać, co pisma te mówią o Bogu i o zbawieniu, świadomi, że pełne znaczenie ich przesłania objawia się w osobie i w dziele Chrystusa” (nr 65). Można zatem powiedzieć, że nie chodzi jedynie o jedność Starego i Nowego Testamentu na poziomie literackim (np. kontynuacja w Nowym Testamencie motywów i obrazów ze Starego Testamentu, odniesienia w Nowym Testamencie do Starego w formie cytatów), ale o dynamiczną jedność na poziomie chrystologii: przygotowanej w Starym Testamencie, a wypełnionej i objawionej w Jezusie Chrystusie i w pełni utrwalonej w pismach Nowego Testamentu.

Tę jedność Biblii na poziomie chrystologii trafnie wyraził w przedmowie do dokumentu Papieskiej Komisji Biblijnej kard. Gerhard Muller, stwierdzając: „Będąc wcielonym Słowem Boga (por. J 1, 14), Jezus Chrystus jest doskonałą prawdą o Bogu, objawia Boga jako Ojca i otwiera drogę prowadzącą do Boga, który jest źródłem każdego życia. Inne wypowiedzi Pisma Świętego na temat Boga są ukierunkowane na to Słowo Boga, które stało się człowiekiem w Jezusie Chrystusie; On jest kluczem do ich interpretacji” (*Natchnienie i prawda Pisma Świętego*, Kielce 2014, s. 6).

5.4. Kościół w relacji do prawdy Pisma Świętego

5.4.1. Filar i podpora

Kościół jest „filarem i podporą prawdy” (1 Tm 3, 15). Filar symbolizuje budowlę, którą podtrzymuje, a która stanowi wyraźnie zarysowaną

i wyodrębnioną przestrzeń. Kościół jest zatem taką przestrzenią złożoną z osób, świadków Boga i Chrystusa, w której prawda o Bogu jest objawiana i rozpoznawana jako pochodząca od Boga. Równocześnie Kościół – podpora prawdy – jest powołany do głoszenia prawdy.

5.4.2. Lud formowany przez prawdę Pisma Świętego

Nade wszystko jednak Kościół „przyjmując i w nadzwyczajny sposób odkrywając prawdę objawienia, konstytuuje samego siebie (*si auto-constituisse*) poprzez posłuszne rozpoznawanie Słowa Bożego, którym żyje” (nr 140). Co więcej, w Piśmie Świętym Kościół odkrywa prawdę, którą nie jest suma precyzyjnych i prawdziwych informacji o różnych aspektach ludzkiego poznania, ale jest nią „objawienie się samego Boga oraz jego zbawczego projektu” (nr 144). Ta prawda nadaje pełnię sensu ludzkiej egzystencji. Ofiarowana jest ona najpierw autorom natchnionym, wspólnotom wierzącym w Boga, a przez nich Bóg chce ją przekazać wszystkim ludziom. Jego bowiem celem jest objawienie misterium swej miłości, które odsłania się w Słowie Wcielonym. To On – przez Ducha Świętego obecnego i działającego w słowach Pisma Świętego – prowadzi Kościół i wszystkich ludzi do doskonałej komunii ludzi z Bogiem.

Lublin

KS. HENRYK WITCZYK

Abstrakt

Na tle przedsoborowej, soborowej i posoborowej nauki na temat prawdy Pisma Świętego autor przedstawia jej oryginalne ujęcie w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *Natchnienie i prawda Pisma świętego*. Podkreśla, że dokonano przesunięcia akcentu: z prawdy koniecznej do zbawienia na prawdę o Bogu, który chce zbawić człowieka. Słowo Boże, które jako natchnione pochodzi od Boga, mówi o Bogu. Prawda Pisma Świętego, zauważa autor, ma charakter performatywny, polifoniczny i jest wyrażona w formach uwarunkowanych historycznie i literacko. Rozwijana jest w kolejnych księgach Biblii wraz z rozwojem objawienia w kolejnych etapach historii zbawienia. Treścią prawdy Pisma Świętego jest w pierwszym rzędzie orędzie o Bogu Stworzycielu i o Bogu, który objawia się jako Osoba w Jezusie Chrystusie. Z kolei prawda o zbawieniu koncentruje się

w zmartwychwstaniu Chrystusa i w orędziu o chrześcijaństwie, który staje się dziedzicem Królestwa Bożego. Ze szczególną mocą podkreśla rolę słowa Bożego w procesie zbawienia człowieka. „Prawdziwe słowa Boże” to nośniki zbawczej nowości Chrystusa-Pana, która przemienia „starego człowieka” w „nowe stworzenie”.

Słowa kluczowe

Prawda, Pismo święte, Bóg, Jezus Chrystus, Królestwo Boże, zmartwychwstanie

Abstract

The Truth of Sacred Scripture as the Fruit of Inspiration

The author enlightens the novel approach to the question of truth of Sacred Scripture as presented in the recent document by Pontifical Biblical Commission, “The Inspiration and Truth of Sacred Scripture.” The approach is projected on the background of the teaching on inspiration in the period before, during and after the Vatican Council II. The author stresses the shift that occurred from speaking of the truth necessary for salvation to the truth on God that wants to save man. The word of God as inspired comes from God and speaks about Him. The truth of Sacred Scripture has a performative and polyphonic character; it’s expressed in forms that are historically and literally conditioned. It’s disclosed in the subsequent books of the Bible side by side to the development of the history of salvation. The content of the truth of Sacred Scripture in the first place consists of the truth on God, the Creator who reveals himself as a person in Jesus Christ. The truth about salvation is focused on the resurrection of Christ and on the message about a Christian who becomes the heir of the Kingdom of God. It stresses, with the special power, the role of the word of God in the process of man’s salvation. The “true word of God” is a carrier of the salvific novelty of Christ the Lord who changes the “old man” into the “new creation.”

Keywords

Truth, Sacred Scripture, God, Jesus Christ, the Kingdom of God, resurrection

References

- Austin J. L., *How to Do Things with Words*, Oxford 1962.
- Biser E., *Der Belfer. Eine Vergegenwärtigung Jesu*, München 1973.
- Dulles A., *Models of Revelation*, New York 1983.
- Gabel H., *Inspiration und Wahrheit der Schrift (DV 11): Neue Ansätze und Probleme im Kontext der genewärtigen wissenschaftlichen Diskussion*, [w:] *L'interpretazione della Bibbia nella Chiesa*, Città del Vaticano 2001, 64–84.
- Grech P., *Quid est veritas? Rivelazione e ispirazione: nuove prospettive*, „Lateranum” 61 (1995), 413–424.
- Kasper W., *Das Wahrheitsverständnis der Theologie*, [w:] *Wahrheit in Einheit und Vielheit*, hrsg. von E. Coreth, Düsseldorf 1987, 170–193.
- Lohfink N., *Über die Irrtumlosigkeit und die Einheit der Schrift*, „Stimmen der Zeit” 174 (1964), 161–181.
- Loretz O., *Die Wahrheit der Bibel*, Freiburg im Breisgau 1964.
- Potterie I. de la, *La Verité dans saint Jean*, t. 1–2, Rome 1977.
- Puntel L. B., *Wahrheitsbegriff in Philosophie und Theologie*, „Zeitschrift für Theologie und Kirche” 9 (1995), 16–45.